

Ignacy Bieda

"Christliche Passafeier und Abendmahl : eine biblisch-hermeneutische Untersuchung der neutestamentlichen Einsetzungsberichte", Rupert Feneberg, München 1971 : [recenzja]

Collectanea Theologica 42/4, 238-239

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Religionsunterricht zwischen Information und Verkündigung, praca zbiorowa, Graz-Wien-Köln 1971, Verlag Styria, s. 100.

W 1970 roku miało miejsce dziesiąte spotkanie katechetyczne w Austrii. Początkowo odbywały się w Grazu, a materiały tych spotkań wydawane były przez Instytut Katechetyczny uniwersytetu w Grazu. Dziesiąte spotkanie zorganizowano w Wiedniu, niemniej materiały tego spotkania zostały oddane do druku przez instytut w Grazu. One właśnie stanowią treść omawianej obecnie pozycji. Spotkanie przygotował Br. Dreher, dziś już nieżyjący. Referaty wygłosili W. Langer, G. Hansemann, Br. Dreher, W. Croce i P. Hastenteufel.

W 1961 roku dyskutowano gwałtownie nad formą katechizmu austriackiego. Potem skupiono się wokół odnowy kerygmatycznej i poszukiwania właściwego ujęcia katechezy biblijnej. Tytuł recenzowanej pozycji zwraca uwagę czytelnika na dylemat przepowiadania i informacji, a więc podkreśla przejście do następnego etapu rozwoju ruchu katechetycznego, szukania nowych form.

Szukanie nowych rozwiązań nie dokonuje się w próżni. Musi się liczyć z uprzednim dorobkiem. Toteż niektóre referaty dokonują pewnego bilansu, podają charakterystykę ujęć przyjmujących różne punkty wyjścia i podstawowe zasady. Dostrzegamy więc linię rozwojową od katechezy opierającej się przede wszystkim na sformułowaniach teologicznych, poprzez katechezę przepowiadania aż do katechezy antropologicznej i egzystencjalnej. Szczególnie troskliwie omawiana jest katecheza biblijna występująca w zróżnicowanych formach przepowiadania, analiza tekstu czy ujęcia egzystencjalnego. Uderza mocne podkreślenie znaczenia urzędu nauczycielskiego i tradycji przy omawianiu różnych zagadnień przede wszystkim odnośnie do katechezy biblijnej.

Zupełnie wyraźnie dochodzą do głosu zagadnienia metodyczne i dydaktyczne, ale przede wszystkim w kontekście zasad katechezy antropologicznej, za którą autorzy zdają się opowiadać, jakkolwiek zgłaszają sprzeciw wobec sformułowań katechezy egzystencjalnej, dającej absolutny prymat problemom ludzkim nad całością objawienia. Z drugiej jednak strony godzą się autorzy, że katecheza młodzieżowa, a przede wszystkim dziecięca, nie może podawać wszystkiego i jest nastawiona na katechezę dorosłych, która jedynie może objąć całość objawienia.

Czytając materiały kursu wiedeńskiego stajemy wobec zakłóconej sytuacji we współczesnej katechezie. Uderza nas wielość kierunków i rozwiązań. Co więcej, zastanawia nas nawet ostrożność w ocenach i sformułowaniach. Przede wszystkim w czasie tego spotkania katechetycznego wyraźniej niż dotychczas powraca szukanie oparcia w autorytecie urzędu nauczycielskiego, jak również zastrzeżenia wobec katechezy egzystencjalnej w jej najskrajniejszym ujęciu. Kierunek austriacki ukazuje się jako ostrożniejszy, bardziej związany z tradycją, a może nawet wchodzący już na drogę właściwej syntezy po okresie gwałtownych i skrajnych poszukiwań.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

Rupert FENEBERG, *Christliche Passafeier und Abendmahl. Eine biblisch-hermeneutische Untersuchung der neutestamentlichen Einsetzungsberichte*, München 1971, Kosel-Verlag, s. 150.

Autor stwierdza, że chociaż w ostatnich latach wiele ukazało się publikacji na temat Ostatniej Wieczerzy, jednak mimo podkreślania redakcyjno-historycznej strony Pisma św. nikt jeszcze nie przeprowadził redakcyjno-historycznego porównania opisów Ostatniej Wieczerzy. W dwóch pierwszych pa-

ragrafach wskazuje autor na trudności, jakie niesie z sobą metoda historyczna i teologiczna. W trzecim zaś paragrafie stara się ustalić miejsce, jakie opisy Ostatniej Wieczerzy zajmują w życiu chrześcijańskiej gminy, co dopiero czyni zrozumiałą ich formę będącą wyrazem życia gminy. Chodzi tu o formę historycznego opisu chrześcijańskiej paschy, zatem o „uhistorycznienie” chrześcijańskiej Wielkanocy w miarę rozluźniania się kultycznych więzi z Synagogą. Dlatego powstanie opisów Ostatniej Wieczerzy nie wiąże się w sposób wyraźny z jakimś historycznym wydarzeniem, np. ze zburzeniem Jerozolimy, ale z immanentnym przebiegiem żywotnego rozwoju pierwotnej gminy, którego nie da się jednoznacznie ustalić pod względem historycznym i który nie dokonywał się we wszystkich gminach równocześnie i w ten sam sposób.

W czwartym paragrafie dochodzi autor do wniosku, że kultyczne obchodzenie Wielkanocy przez chrześcijan w swej „uhistoryzowanej” formie jest dowodem, że opisy Ostatniej Wieczerzy i Męki stanowiły dwie części tej samej uroczystości. Najpierw występuje Męka, dla której oparciem była forma haggady, której znowu typem było żydowskie święto paschy; dopiero na drugim miejscu mamy ucztę, która chrześcijańskie święto Odkupienia paralelnie do żydowskiej paschy dopełniało w kultycznej antycypacji. Przeważenie, jakie mamy w Ewangeliach, zostało uwarunkowane potrzebą „uhistorycznienia” święta kultycznego. Uczta występuje w Ewangeliach jako ostatnia czynność Zbawiciela przed męką i śmiercią, a dla kultycznego obchodzenia Wielkanocy chrześcijańskiej spełnia funkcję etiologiczną. Nowotestamentowe opisy Ostatniej Wieczerzy nie są więc protokołem słów i czynności historycznego Jezusa. Razem z opisem męki trzeba je interpretować jako wyraz powolnego uświadomienia sobie przez pierwszych chrześcijan swej chrześcijańskiej paschy. Stawiając sobie historyczno-krytyczne pytanie, należy powiedzieć, że powyższe opisy trzeba rozumieć jako owoc powolnego uświadomienia sobie przez Kościół swej paschy; wywodzą się zatem z tej centralnej uroczystości, jaką była chrześcijańska pascha, a nie pochodzą od historycznego Jezusa. Włączenie zatem opisów Ostatniej Wieczerzy w historię żywej wiary pierwotnego Kościoła, choćby na tym jednym przykładzie, dowodzi, że Ewangelii nie można na pierwszym miejscu uważać za teologiczną refleksję redaktora, a tym mniej za sprawozdanie o historycznym Jezusie. Jako historyzujące opowiadania są one owocem usamodzielniającego się życia chrześcijańskiego, które ma świadomość, że w swym urzeczywistnianiu się pochodzi od Jezusa.

Czy taka koncepcja, którą autor określa mianem koncepcji „naukowej” jest całkowicie do przyjęcia, to inny problem. W naszym wypadku rodzi się pytanie, na które autor musi odpowiedzieć: Czy sprawowanie Eucharystii jako anamnezy śmierci i zmartwychwstania Chrystusa Pana wytworzyło opisy Ostatniej Wieczerzy, czy też jest ono powtarzaniem z polecenia Chrystusa Pana obrzędu, jakiego dokonał On w wieczerniku? — „Ja bowiem otrzymałem od Pana to, co wam przekazałem, że Pan Jezus tej nocy, której był wydany...” (1 Kor 11,23).

Ks. Ignacy Bieda SJ, Warszawa

Michael SCHMAUS, *Der Glaube der Kirche. Handbuch katholischer Dogmatik*, München 1969—1970, Max Hueber Verlag, 2 t., s. 792 + 933.

Dwutomowy podręcznik dogmatyki katolickiej *Der Glaube der Kirche* jest dziełem różniącym się zasadniczo od wielkiej *Katholische Dogmatik* tego samego autora nie tylko rozmiarami, ale także układem i sposobem omawiania zagadnień teologicznych. Posiada wprowadzicie charakter chrystologiczny, ale zarazem umiejętnie unika chrystologicznego zawężenia (*christologische Engführung*). W miarę możliwości autor wykorzystuje osiągnięcia dzisiejszych nauk biblijnych, podchodząc do nich pod kątem dogmatycznym. Głębo-